

УДК 347.965.42

**МЕДІАЦІЙНА ПРОЦЕДУРА У
СФЕРІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ**

Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ

доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

<https://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

У статті з'ясовано особливості медіаційної процедури у сфері права інтелектуальної власності. З'ясовано, що медіація є новою процесуальною інституцією, яка стала предметом наукових розвідок дослідників різних галузей права. Вона є складним правовим феноменом, оскільки залежно від предмета спору, можуть формуватися особливості медіаційної процедури. Підкреслено, що медіація є приватноправовою категорією, яка базується на диспозитивних засадах вирішення спору, які визначаються договорами між сторонами. Застосування медіації дозволяє реалізовувати економію судового процесу та прискорити захист порушених прав.

Проаналізовано діяльність Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, на базі якого створено Центр медіації та посередництва. Розглянуто особливості проведення медіації у сфері права інтелектуальної власності, які встановлені Правилами проведення медіації у сфері інтелектуальної власності, а саме: медіаційна процедура у сфері права інтелектуальної власності проводиться на базі Центру медіації та посередництва, який виконує організаційну функцію; медіатором у сфері права інтелектуальної власності може бути лише медіатор, відомості про якого внесені до Реєстру медіаторів Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій; для

UDC 347.965.42

**MEDIATION PROCEDURE IN THE
FIELD OF INTELLECTUAL
PROPERTY LAW**

Teremetskyi, Vladyslav

Doctor in Law, Professor, Leading research
scientist

Academician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

This article explores the peculiarities of the mediation procedure in the field of intellectual property law. It is determined that mediation is a new procedural institution that has become the subject of scientific exploration by researchers from various legal fields. Mediation is a complex legal phenomenon, as the subject of the dispute can shape the peculiarities of the mediation procedure. It is emphasized that mediation is a private legal category based on the discretionary principles of dispute resolution, determined by agreements between the parties. The application of mediation allows for the economization of the judicial process and accelerates the protection of violated rights.

The activities of the Ukrainian National Office of Intellectual Property and Innovation are analyzed, on whose basis the Mediation and Arbitration Center was created. The peculiarities of conducting mediation in the field of intellectual property law, established by the Rules of Conducting Mediation in the Field of Intellectual Property, are considered, namely: the mediation procedure in the field of intellectual property law is conducted based on the Mediation and Arbitration Center, which performs an organizational function; a mediator in the field of intellectual property law can only be a mediator whose information is entered into the Register of Mediators of the Ukrainian National Office of Intellectual Property and Innovation; to

проведення медіації зацікавлена особа звертається із заявою до цього Центру і сплачує послуги. Лише після цього починається процедура медіації.

Встановлено, що під час підготовки до медіаційної процедури Центр медіації та посередництва: направляє копію отриманої заяви іншій стороні (сторонам) разом із запрошенням щодо вступу в медіацію; проводить (за необхідності) інформаційно-консультаційні зустрічі, отримує згоду сторін на проведення медіації, пропонує обрати медіатора з Реєстру, розміщеного у відкритому для перегляду доступі на офіційному вебсайті Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій; направляє медіатору запрошення на ознайомчу зустріч зі сторонами. Безпосередня медіація проводиться у зручному режимі для сторін. Зокрема, вона може проводитися у форматі індивідуальних зустрічей медіатора зі сторонами, спільних зустрічей учасників, як в режимі офлайн, так і дистанційно. Після припинення медіації медіатор звітує перед Центром медіації та посередництва Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій.

Ключові слова: медіація, медіатор, інтелектуальна власність, право інтелектуальної власності, спосіб захисту, медіаційна угода, нематеріальні активи, інноваційний продукт, суб'єкти господарювання

Значення інтелектуальної власності як нематеріального активу постійно зростає. Сучасні засади будь-якого господарського ланцюга передбачають використання інноваційних продуктів, що за своєю правовою природою являють об'єкти права інтелектуальної власності. Співвідношення прав інтелектуальної власності з нематеріальними активами у структурі капіталу підприємства іноді утворюють базовий актив, що потребує додаткової охорони від виникаючих суперечок, зокрема у відносинах із іноземними суб'єктами господарювання, поширенні господарських зв'язків на внутрішньому ринку, також володільці майнових прав інтелектуальної власності можуть брати участь у складних договірних відносинах. Розширення правовідносин із використання об'єкта права інтелектуальної власності може мати як позитивні, так і негативні чинники, зокрема щодо них можуть виникати спори.

Внаслідок динаміки розвитку правовідносин інтелектуальної власності постає необхідність у прискореному процесі вирішення спорів, які можуть виникати щодо об'єктів права інтелектуальної власності. У такому разі доцільно використовувати альтернативні способи вирішення спорів. Найбільш слушним і доступним способом захисту є медіація. Ця нова процесуальна інституція стала предметом наукового дослідження різних галузей права. Ю. Д. Притика вказує на загальність змісту медіації як переговорної процедури між двома

conduct mediation, the interested party submits an application to this Center and pays for the services. Only after this does the mediation procedure begin.

It is established that in preparation for the mediation procedure, the Mediation and Arbitration Center: sends a copy of the received application to the other party (parties) along with an invitation to enter into mediation; conducts (if necessary) informational and consulting meetings, obtains the consent of the parties for mediation, proposes to choose a mediator from the Register, available in open access for viewing on the official website of the Ukrainian National Office of Intellectual Property and Innovation; sends the mediator an invitation for an introductory meeting with the parties. The direct mediation is conducted in a mode convenient for the parties. In particular, it can be conducted in the format of individual meetings of the mediator with the parties, joint meetings of the participants, both offline and remotely. After the termination of the mediation, the mediator reports to the Mediation and Arbitration Center of the Ukrainian National Office of Intellectual Property and Innovation.

Keywords: mediation, mediator, intellectual property, intellectual property law, protection method, mediation agreement, intangible assets, innovative product, business entities

конфліктуючими сторонами за участю посередника [1, с. 12]. В. А. Кройтор визначає, що варто виокремлювати медіацію у сфері права інтелектуальної власності [2, с. 127]. Н. М. Стефанишин також доходить висновку, що застосування медіації для вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності є не лише можливим, але й необхідним позасудовим способом [3, с. 231]. Враховуючи практичну проблематику та наукові розвідки у сфері медіації права інтелектуальної власності доцільним є продовження наукового пошуку щодо виявлення особливостей медіаційної процедури у сфері права інтелектуальної власності.

Метою статті є розкриття особливостей медіаційної процедури у сфері права інтелектуальної власності. Досягнення цієї мети можливе завдяки вирішенню таких завдань: охарактеризувати медіацію як альтернативний спосіб вирішення спорів у сфері права інтелектуальної власності; з'ясувати своєрідність медіаційної процедури щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності; сформулювати напрями подальших наукових розробок щодо альтернативних способів вирішення спорів у сфері права інтелектуальної власності.

У правозастосовній практиці часом виникають спірні правові питання, які пов'язані зі складними правовими нормами, правилами та процедурами. Насамперед йдеться про правовідносини, які стосуються галузей, що потребують спеціальних знань (наприклад податкове чи земельне право), або різні спірні питання, які вимагають аналізу і ретельного вивчення й узагальнення судової практики. Здебільшого такі правовідносини пов'язані з діяльністю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства чи тлумаченням чинного законодавства. При цьому суб'єкти таких правовідносин можуть зіткнутися з бюрократичними обмеженнями, збільшеними строками та процедурами, які ускладнюють процес вирішення спору. Тому, зважаючи на складність наявних правових спорів, фінансові витрати та перспективу невизначеності результату можливого судового розгляду, відбувається збільшення інтересу до альтернативних методів вирішення спорів, таких як медіація, оскільки переговори і домовленості вимагають менше ресурсів та додаткових витрат [4, с. 207].

В Україні найбільш поширеними альтернативними способами вирішення спорів відносно офіційного правосуддя є переговори, медіація (посередництво), третейський суд [5, с. 174]. Як відомо, медіація є позасудовою добровільною, конфіденційною, структурованою процедурою, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про медіацію») [6]. Виходячи з цього законодавчого положення, медіація є складним правовим феноменом, адже може розглядатися, як неюрисдикційна форма врегулювання конфлікту (спору), структурований переговорний процес та добровільний і конфіденційний процес [7, с. 54].

При цьому медіація як альтернативний спосіб вирішення спору є договірною процедурою, що охоплює такі договірні зобов'язання: 1) медіаційне застереження (врегулює намір сторін застосувати процедуру медіації у разі виникнення спору); 2) договір про проведення медіації (угода про надання сторонам послуг з проведення медіації); 3) угода про врегулювання конфлікту (спору) за результатами медіації (угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації) [8, с. 42]. Її відмінність від будь-яких самостійних переговорів сторін і їх намагання досягнути згоди, полягає в тому, що існує участь медіатора як незалежного і нейтрального посередника у врегулюванні спірних питань між сторонами, який покликаний допомогти сторонам досягнути домовленості, знайти спільні рішення, що будуть прийнятні для обох сторін [9, с. 159].

Зауважимо, що медіація є приватноправовою категорією, яка базується на диспозитивних засадах вирішення спору. Врегулювання медіаційних відносин між сторонами, саме на підставі договірного регулювання, вказує на відсутність імперативних приписів щодо медіаційної процедури. Як наслідок, сторони спору знаходяться у положенні вільного волевиявлення, комфорту при взаємодії із посередником спору.

На значення диспозитивних засад медіації звертає увагу Н. А. Мазаракі. Дослідниця справедливо зазначає, що за допомогою медіації відбувається розвантаження державної судової системи, удосконалення правової культури громадян та підвищується значення

справедливості у суспільстві. У своїй основі медіація має парадигму державно-приватного партнерства, оскільки держава фактично делегує певну частину своїх виключно публічно владних повноважень у сфері здійснення правосуддя недержавним суб'єктам, а саме сторонам спору та медіатору [10, с. 94]. Застосування медіації дозволяє реалізовувати економію судового процесу. Принцип процесуальної економії в сукупності та взаємозв'язку з іншими принципами цивільного судочинства спрямований на досягнення певного наслідку – об'єктивного, повного, своєчасного розгляду справи з постановленням законного рішення [11, с. 96]. Саме інститут медіації є одним із засобів у реалізації цього принципу. Завдяки застосуванню медіації сторони конфлікту можуть своєчасно отримати позитивне рішення, зберегти особисті зв'язки. Це особливо важливо для захисту прав інтелектуальної власності, оскільки саме у цій сфері є необхідність якнайшвидшого зупинення правопорушення та відновлення прав.

На перспективність застосування медіації у сфері права інтелектуальної власності вказує прийняття наказу Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій (далі – УКРНОІВІ) від 07.09.2023 № 159-Н/2023, яким затверджено Правила проведення медіації у сфері інтелектуальної власності (далі – Правила) [12].

Ці Правила передбачають проведення процедури медіації на базі Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій». При цьому для здійснення медіаційної процедури утворено відділ «Центр медіації та посередництва», який є структурним підрозділом УКРНОІВІ (далі – Центр). Ці Правила встановили особливості проведення медіації у сфері права інтелектуальної власності. Крім того, проведення медіації у сфері права інтелектуальної власності отримало детальну правову регламентацію. Підтвердженням цього є той факт, що УКРНОІВІ були затверджені такі накази: Положення про Реєстр медіаторів, які залучаються до вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності від 07.09.2023 № 159-Н/2023 [13]; Кодекс професійної етики [14]. Зауважимо, що медіатором у сфері права інтелектуальної власності може бути лише медіатор, відомості про якого внесені до Реєстру медіаторів УКРНОІВІ. Враховуючи затвердження цих актів, виникає потреба в їх аналізі та визначенні особливостей медіаційної процедури у сфері права інтелектуальної власності. Відповідно до Правил проведення медіації у сфері інтелектуальної власності медіація може проводитися на базі Центру та до медіації залучається медіатор, відомості про якого внесені до Реєстру медіаторів, які залучаються до вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності (п. 1 розділу II Правил) [12]. Аналізуючи це положення виникає питання щодо правомірності встановлення правила проведення медіаційної процедури виключно у Центрі УКРНОІВІ відповідними медіаторами. Для відповіді на це питання звернемось до аналізу нормативно-правових актів.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 21 Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності»: функції НОІВ виконує юридична особа публічного права (державна організація), утворена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та визначена Кабінетом Міністрів України [15]. В ієрархії нормативно-правових актів, встановлених ст. 19 Закону України «Про правотворчу діяльність» [16], накази юридичної особи публічного права (державної організації) не віднесено до системи нормативно-правових актів, зокрема складно їх співвідносити з актами інших державних органів, які містять норми права, оскільки постає питання щодо співвідношення тлумачення державної організації та державного органу. Водночас ч. 2 п. 1 ст. 3 Закону України «Про медіацію» встановлено, що законодавством можуть передбачатися особливості проведення медіації в окремих категоріях конфліктів (спорів) [6]. Наведене вказує на можливість виникнення правового конфлікту щодо медіаційної процедури поза межами Центру УКРНОІВІ з урахуванням можливості її проведення на підставі принципів медіації – нейтральності та незалежності (ст. 4 Закону України «Про медіацію») [6]. Незважаючи, на такі міркування звернемось до аналізу медіаційної процедури у сфері права інтелектуальної власності, що визначена наказами УКРНОІВІ.

Особливості проведення медіації у сфері права інтелектуальної власності встановлені

Правилами проведення медіації у сфері інтелектуальної власності. Так, Центр розпочинає організаційні заходи з підготовки до медіації за ініціативою однієї зі сторін після подання нею до УКРНОІВІ заяви про проведення медіації (п. 1 розділу III Правил) [12]. Зауважимо, що медіаційна процедура починається зі звернення до УКРНОІВІ із заявою про проведення медіації. Лише після цього починається підготовча стадія проведення медіації. На цій стадії Центр здійснює такі підготовчі дії: 1) направляє копію отриманої заяви іншій стороні (сторонам) разом із запрошенням щодо вступу в медіацію та пропонує протягом 15 календарних днів повідомити Центр про своє рішення щодо участі в медіації; 2) за бажанням сторін Центр проводить інформаційно-консультаційні зустрічі у зручному для сторін форматі, в тому числі дистанційно в режимі відеоконференції; 3) отримання згоди сторін на проведення медіації; 4) обрання медіатора з Реєстру, що розміщений у відкритому для перегляду доступі на офіційному вебсайті УКРНОІВІ; 5) направлення медіатору запрошення на ознайомчу зустріч зі сторонами. Наведена підготовча процедура є дещо близькою до загального розуміння підготовчих дій при медіації, що включає у себе укладення медіаційної угоди між учасниками, ознайомлення сторін із кодексом професійної етики медіатора, особливостей проведення процедури та прав учасників [17, с. 209]. Відмінність полягає в тому, що в підготовчій процедурі активну позицію займає Центр медіації та посередництва УКРНОІВІ.

Наступна стадія медіації є безпосередньою медіацією, що полягає в організації та веденні безпосередньої процедури медіації (переговорного процесу), в межах якої медіатор повинен наблизити сторони до співробітництва (примирення) та укладення угоди за результатами медіації [18, с. 70]. Медіація може проводитися у форматі індивідуальних зустрічей медіатора зі сторонами, спільних зустрічей учасників, як в режимі офлайн, так і дистанційно за допомогою телефонного зв'язку, в режимі відеоконференції з використанням узгоджених учасниками онлайн-інструментів, із залученням експертів, перекладачів та інших осіб, визначених за домовленістю сторін медіації. Місцем проведення медіації, якщо сторони не домовилися про інше, вважається місцезнаходження Центру (п. 9 розділу III Правил) [12].

На підготовчій стадії доцільним є визначення сфери порушення права інтелектуальної власності: виявлення інституту спірних відносин (авторське право чи промислова власність); вид порушених прав (особисті немайнові, майнові права); суб'єктів авторства та правоволодіння об'єктів права інтелектуальної власності. На цій стадії варто враховувати, що медіація у сфері інтелектуальної власності може застосовуватись: при врегулюванні спорів, що виникають у зв'язку з використанням об'єктів інтелектуальної власності без згоди правовласника (автора, творця, винахідника або ж особи, якій належать права інтелектуальної власності відповідно до договору чи закону); щодо спорів, які виникають у разі порушень прав інтелектуальної власності; стосовно договорів у сфері інтелектуальної власності ін. [3, с. 231].

Безпосередня медіація є ядром медіаційної процедури. Саме на цій стадії визначаються вид порушення прав, причини виникнення конфлікту, з'ясовуються потреби та інтереси сторін, можливість захисту прав. Врегулювання конфлікту на засадах співпраці, а не суперництва, не лише примножує шанси на успіх у вирішенні конфлікту (спору), але й відкриває нові горизонти подальшої комунікації його сторін [19, с. 420]. При визначенні порушення прав інтелектуальної власності необхідно надати класифікацію правопорушення. Наприклад, у ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначено, що підставами для захисту особистих немайнових та/або майнових авторських і суміжних прав є будь-яке порушення, невизнання або оспорування таких прав, а також створення загрози порушення таких прав та надається перелік правопорушень авторських і суміжних прав (плагіат, піратство у сфері авторського права і суміжних прав, камкординг та ін.) [20].

Залежно від виду правопорушення особа, яка зазнала правопорушення, має право обирати способи захисту, зокрема визначені у ч. 2 ст. 55 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [20]. Внаслідок можливості швидкого незаконного використання об'єктів права інтелектуальної власності, наприклад об'єктів авторського права в мережі Інтернет, у практичній діяльності дійсно постає питання щодо необхідності оперативного реагування як на саме правопорушення, так і на його припинення. Через те своєчасне проведення медіації

дозволяє швидше запобігти настанню негативних наслідків, повернути порушені авторські правовідносини у правове поле [2, с. 126].

Після з'ясування справжніх інтересів та потреб сторін медіатор переходить до наступної стадії медіації, сутність якої зводиться до пошуку варіантів рішення та їх оцінки з метою остаточного вироблення умов угоди за результатами медіації [21, с. 264]. Медіатор повинен сприяти врегулюванню спірних питань між сторонами та допомагати здійснювати між ними комунікацію. Медіатор не має права надавати сторонам консультації та рекомендації щодо прийняття рішення по суті спору або самостійно приймати таке рішення (п. 9 розділу III Правил) [12]. Після обговорення можливих рішень за медіаційною процедурою, медіатор пропонує укласти медіаційну угоду. На цьому етапі виокремлюються такі процесуальні дії щодо: узагальнення позицій сторін, розробки проекту угоди та його обговорення [18, с. 71].

Підкреслимо, що медіаційна угода може укладатися у формі медіаційного застереження в договорі або у формі окремої угоди. Зміст угоди за результатами медіації визначено у ст. 21 Закону України «Про медіацію». Так, в угоді за результатами медіації зазначаються: дата і місце укладення угоди; відомості про сторони медіації та їх представників; медіатор (медіатори), суб'єкт, що забезпечує проведення медіації (за наявності), реквізити договору про проведення медіації та/або правил проведення медіації; узгоджені сторонами медіації зобов'язання, способи та строки їх виконання, а також наслідки їх невиконання або неналежного виконання; інші умови, визначені сторонами медіації [6]. При розробці проекту цієї угоди варто враховувати, що її реалізація буде відбуватися у межах правовідносин права інтелектуальної власності. Через те доцільно визначити детальну процедуру та способи захисту права інтелектуальної власності.

Остання стадія медіаційної процедури – процедура припинення медіації. Медіація припиняється: укладенням сторонами медіації угоди за результатами медіації; за рішенням медіатора (ко-медіаторів), якщо на його (їх) думку подальші зусилля щодо медіації не приведуть до вирішення спору; у разі відмови хоча б однієї зі сторін медіації від участі у медіації; з інших підстав, встановлених Законом чи договором про проведення медіації Центру (п. 10 розділу III Правил) [12]. Особливість припинення медіації у сфері права інтелектуальної власності обумовлена спеціальним правилом, що медіатор повинен протягом п'яти календарних днів повідомити про це Центр медіації та посередництва УКРНОІВІ, надіславши письмовий звіт про припинення медіації. У звіті зазначається підстава та дата припинення медіації, незалежно від того, чи медіація дала позитивний результат у врегулюванні спору, і, якщо так, то чи було врегулювання спору повним або ж частковим.

На підставі проведеного дослідження варто запропонувати такі висновки. Медіація є одним із альтернативних способів вирішення спору, який базується на диспозитивних засадах вирішення спору та передбачає договірне врегулювання відносин між учасниками медіації. Це вказує на відсутність імперативних приписів щодо медіаційної процедури. Водночас детальна регламентація цієї процедури у сфері права інтелектуальної власності може вказувати на прояв імперативності. Так, медіація у сфері права інтелектуальної власності має особливості, які визначені Законом України «Про медіацію» та спеціальними актами УКРНОІВІ, зокрема Правилами проведення медіації у сфері інтелектуальної власності, затвердженими наказом УКРНОІВІ від 07.09.2023 № 159-Н/2023. Прийняття відповідних наказів УКРНОІВІ щодо медіаційної процедури привнесло певні імперативні засади до процесу захисту прав. Так, медіатором у справах інтелектуальної власності може бути особа, яка внесена до Реєстру медіаторів, котрі залучаються до вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності, організовується медіація Центром медіації та посередництва УКРНОІВІ, після проведення медіації направляється звіт за її результатами до цього Центру. Отже, медіаційна процедура у сфері права інтелектуальної власності отримала додаткову деталізацію, що цілком допустимо відповідно до положень Закону України «Про медіацію». Водночас виникнення імперативних засад у медіаційній процедурі у сфері права інтелектуальної власності потребує додаткових наукових досліджень щодо виявлення співвідношення диспозитивності та імперативності в цій медіаційній процедурі.

Посилання:

1. Притика Ю. Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2006. 33 с.
2. Кройтор В. А. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів у сфері захисту прав на нетипові об'єкти авторського права. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 8. С. 124–127. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/26>
3. Стефанишин Н. М. Інституціоналізація медіації для врегулювання спорів в сфері права інтелектуальної власності. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: ПРАВО. 2023. Вип. 78. Ч. 1. С. 227–232. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.37>
4. Teremetskyi, V., Tokarieva, K., Myronenko, M., Mishchuk, I., Melnychuk, Y. (2023). Mediation in administrative and legal disputes in Ukraine: a European perspective. Amazonia Investiga, 12(70), 200-209. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.70.10.18>. URL: <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2567>
5. Залізник А. В. Медіація у вирішенні господарських спорів. Правове регулювання економіки. 2017. № 16. С. 171–179.
6. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
7. Хрімлі О. Медіація як форма захисту прав інвесторів у сфері господарювання. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 9. С. 51–55.
8. Островська Л. А. Теоретичні та практичні аспекти оформлення домовленостей за результатами медіації. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів : матеріали круглого столу (Одеса, 29 березня 2021 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. д.ю.н., професора Н. Ю. Голубевої; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. С. 41–46.
9. Рассказова В. В. Медіація та передання відступного: порівняльно-правовий аналіз. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 7. С. 158–160. http://www.lsej.org.ua/7_2023/34.pdf
10. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика : монографія. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с.
11. Музичко С. Поняття принципу процесуальної економії в цивільному судочинстві. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. 2022. Вип. 73. Ч. 1. С. 92–97. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.16>
12. Правила проведення медіації у сфері інтелектуальної власності: наказ УКРНОІВІ від 07.09.2023 № 159-Н/2023. URL: <https://ip-mediation.nipo.gov.ua/resources/detail/pravila-provedennya-ip-mediaciyi/>
13. Положення про Реєстр медіаторів, які залучаються до вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності : наказ УКРНОІВІ від 07.09.2023 № 159-Н/2023. URL: <https://ip-mediation.nipo.gov.ua/resources/detail/polozhennya-pro-reyestr-mediatoriv/>
14. Кодекс професійної етики. URL: <https://ip-mediation.nipo.gov.ua/resources/detail/kodeks-profesijnoyi-etiki/>
15. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16.07.2020 № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#top>
16. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20/ed20230824#top>
17. Голобородько Д. В. Структура та види медіаційної діяльності. Держава та регіони. Серія: Право. 2022. № 4 (78). С. 207–211. URL: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.4.31>
18. Кармаза О. О., Федоренко Т. В. Теоретична модель процесу медіації: провадження, стадії, етапи, процесуальні дії, їх співвідношення. Право і суспільство. 2023. Т. 1. № 2. С. 67–72. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.1.11>
19. Медіація як цінність : монографія / Р. О. Гаврилюк, П. С. Пацурківський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 466 с.
20. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#top>
21. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський та ін.; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.

Статтю було подано	11.03.2024	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	18.03.2024	The article was revised
Статтю було прийнято	19.03.2024	The article was accepted